

РЕАЛІЇ ТА ГОРИЗОНТИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується підвищеним інтересом до дослідження різноманітних складних систем, що зумовлено необхідністю більш точного опису та достовірного прогнозування процесів та явища оточуючого світу.

Нині сформувався особливий техногенний тип цивілізації, в якому під впливом інтенсивної інноваційної діяльності відбуваються активні соціальні зміни. Резерви росту “черпаються вже не за рахунок розширення культурних зон, а за рахунок перебудови підвалин попередніх способів життєдіяльності та формування принципово нових можливостей. Технократичне мислення – це світогляд, істотними рисами якого є примат засобу над метою, часткової мети над смыслом і загальнолюдськими інтересами і цінностями. Для технократичного мислення не існує категорій моральності, совісті, людських переживань і гідності” [2, с.96]. Виявлення гуманістичних аспектів професійної педагогіки засоби інтеграції знань, умінь та цінностей для формування творчої особистості фахівця з повноцінними професійними знаннями й уміннями, цілісним світоглядом та системою загальнолюдських та професійних цінностей є одним з першочергових завдань сучасної педагогіки.

В Україні вже здійснено низку позитивних зрушень у розвитку науково-педагогічної діяльності ЗВО, зокрема створено дослідницькі університети, у яких наукові дослідження викладачів займають чільне місце. Говорячи про динамічність освітньої системи, ми повинні брати до уваги глобалізацію ринку освіти, виникнення та розвиток освітніх технологій, зміни потреб економіки і суспільства в знаннях, вміннях та інших компетентностях випускників через технологічний розвиток (мобільні технології, 3D друк, нанотехнології), зміни структури економіки та ринку праці тощо [1].

Оптимально побудований педагогічний процес позитивно впливає на процес навчання, виховання і розвитку студентів, є основою їхнього професійного становлення, а досягнуті результати створюють атмосферу задоволення навчально-виховним процесом, що об’єктивно гармонізує процес життя та діяльності його учасників. Теорія і методика оптимізації “зобов’язують усіх учасників навчально-виховного процесу діалектично організовувати та здійснювати процес навчання в різних аспектах, потребують урахування всіх об’єктивних і суб’єктивних чинників, уміння досягати його найвищої ефективності. Вони вимагають її підвищення не будь-якими засобами, а найбільш придатними для конкретних умов, адекватними до мінливих соціальних ситуацій. Ефективність навчання – це похідна якість, вона виступає як один із результатів оптимізації навчання” [3, с.244].

Про те, що «времена не выбирают, в них живут и умирают» – писав поет кінця минулого століття. «Ніхто не розуміє часу, у якому живе» – це давній афоризм. Мало хто буває задоволений часом, в якому випало жити. Припалі пилом майже п’яти тисячоліть, прийшли до нас рядки, в яких відкривається сприйняття своєї епохи стародавніми єгиптянами («Суперечка розчарованого зі своєю душею»). Ось лише невеликий фрагмент: «Кому мені відкритися сьогодні: брати безчесні, друзі охололи; серця скупі, на чуже посягає кожен; розгул насилля, вивелися добрі люди; над жертвою знущуються, а людям потіха; у ближнього раді останній шматок відібрати; забуте давнє, добра за добро не діждешся; в серцях користь панує, опори не знайдеш; де справедливі? світ відданий криводушним; зло повнить землю, нема йому ні краю, ні кінця». Якщо не подати джерела цих слів, то скільки людей нині впевнено заявлять, що це про наш час. А цим словам – декілька тисячоліть. Які ж висновки? Чи трагічні (ми анітрохи не наблизилися до ідеалів, не змінилися на краще) чи оптимістичні (ніхто не розуміє часу, в якому він живе!).

Реалії життя кожної держави в будь-який історичний момент – це жнива освіти в її найширшому розумінні: навчання, виховання і розвитку в спеціально створених установах, освіти в сім’ї, освіти в побуті, освіти на історичних прикладах, освіти релігійної тощо. Саме показники цієї всезагальної освіти формують наш час, наш світ, розуміння свого місця в ньому.

Сучасний світ, незалежно від свого саморозуміння базується на традиціях і інноваціях. І ті, і ті можуть бути добрими чи злими, прогресивними чи регресивними, правдивими чи неправдивими. Безсумнівно існують традиції добра: «ми переконані в тому, що тільки побудова життя українців на традиційній моральній основі є гарантією його добробуту та благополуччя» – зазначає академік Д. Чернілевський [40, с.102]. І так само безсумнівно існують обряди як тягар минулого. Колиш довелось почути на Службі Божій, як священник говорив про те, що іноді церковні обряди заступають людям самого Бога, заміняють живе спілкування з Ісусом.

Аналогічно з освітою: часто губляться добрі традиції, а сучасна освіта погрузла під тягарем обрядів. Сучасне суспільство рветься дати освіту, та ще й вищу, якнайбільшому числу молоді. І не ураховує суворі прози сучасного життя. Є діти, яким просто пощастило з батьками: ці діти будуть щасливими і освіченими, добрими фахівцями чи вченими за умов будь-якої, навіть найнужденнішої держави. Є діти, яким пощастило з країною – вони досягнуть вершин за рахунок розумної системи державної та приватної освіти. Є діти, яким пощастило з талантом і характером – вони виб'ються в люди за будь-яких умов. Але є ще мільйони дітей, які позбавлені цього. А вони теж люди, Божі створіння. І права на життя, на освіту, на щастя, на духовний розвиток однакове для всіх.

У погоні за формальною освітою, дипломами, вихолощується сутність самого поняття освіти. Адже без словників і філологічних знань у цьому слові вчувається відгук спорідненого слова – «світло».

У Стародавньому Єгипті панувала віра у три людські душі: перша – «Ка» – образ людини; «Ба» – птах з головою людини та третя – сонячний промінь. Так, власне сонячний промінь – реальний і нереальний, теплий і невловимий, присутній скрізь і ніде. Сонячний промінь відривається від світила, і лине без кінця у простір, простір, простір. Для нього нема поганих і добрих людей, нема вибраних. Він дарує світло всім, бо інші – теж промені, діти того ж світила. Хіба не така ідея лежить в основі глибинній істинного християнства? Хіба не така ж ідея має лежати в основі усіх освітніх систем світу? Можна образно сказати, що рай – це можливість максимально повної реалізації закладеного в душі. Звідки, як не з комплексів і нереалізованих сил душі йде все зло, біль, ненависть, нелюбов до світу. Можливо, тут, на землі, ми пробуємо себе, це початкова школа для душі.

Ідея проста – перемогти зло не злом, а Любов'ю. І чим вище і глибше розвивається якась вітка людства, тим ця ідея звучить настійніше і чіткіше. Якщо в більш примітивних віруваннях домінує ідея помсти, наведення справедливості силою і владою, то з часом (особливо яскраво це потім проявиться в християнстві) вирізняється одна, найголовніша думка – ми повинні навчитися нищити зло добром і любов'ю, бо тільки такий досвід потрібен буде нашій душі на її подальших мандрах в інших світах. Наш досвід воєн, виживання, помст, інтриг (шлях легший і простіший) там не вартує нічогосінько. Може, в цьому і сенс земної «школи»?

Освіту коригують побут і політика, друзі і сусіди, приклади хабарництва і продажності частини педагогів, аморальна поведінка батьків. Забувається давня проста мудрість – твій син робитиме не те, що ти його вчиш, а те, що робиш ти сам. Освіта знемагає від лозунгів, від множинності добрих намірів і неочікуваності результатів. Говорять про творчість, обдарованість, освіту. Прикладом особи високоосвіченої, талановитої, творчої був славнозвісний герой Конан Дойля – професор Моріарті. Це, мабуть, найкраща ілюстрація того, що відбувається з людиною, позбавленою моральності і людяності.

Історія людства залишає як матеріальні, так і духовні сліди. І важко сказати, що є більш тривким: збережений з первісних часів глечик чи легенда, початки якої губляться в глибині віків. Історію творять люди та природа у тісній взаємодії, тому основне поняття історії – розвиток – вбирає у себе найрізноманітніші елементи, фактори, прояви. У цьому понятті органічно поєднується розвиток суспільства в цілому, розвиток науки, техніки, культури, мислення. Відобразити цю єдність у навчальному процесі, показати учням світ як складну систему найрізноманітніших

взаємодій між найвіддаленішими на перший погляд) об'єктами та процесами – одне з найважливіших завдань школи у всі часи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончаренко С. У. Зміст загальної освіти і її гуманітаризація. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: – Київ: Віпол, 2000. С.86-94
2. Бахрушин В. Оптимізація і «оптимізація» в освіті та управлінні / Володимир Бахрушин // Освітня політика : портал громадських експертів. — Режим доступу : <http://education-ua.org/ua/articles/724-optimizatsiya-i-optimizatsiya-v-osviti-ta-upravlinni>
3. Ковальчук З. Я. Оптимізація як категорія в психолого-педагогічній теорії / З. Я. Ковальчук // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2012. Вип. 2. С. 423–433.